

Allanyň ady bilen aldamak

Category: Edebi makalalar, Kitapcy

написано kitapcy | 23 января, 2025

Allanyň ady bilen aldamak ALLANYŇ ADY BILEN ALDAMAK

■ **Sözbaşy**

Musulman halklar, esasanam türki halklar çenden aşa duýguçyl, hususanam dini meselelerde duýguçyllygyny çalt ýuze çykarýar. Türki halklar näme üçin eýyäm birnäçe asyr bәri şol bir görnüşde yzygiderli aldanyp gelýär?

Muňa dogry jogabyň Gurhanda bardygyna ynanýaryn. Gurhan «Allanyň ady bilen aldanmaň!» diýip duýdurýar. Näme üçin? Çünkü Allany bilip ýalňışmak mümkünçiligidinden uly jogapkärçiliği aldanandyklaryny bilme mümkünçiligidinden ep-esli derejede mahrum bolmaklarydyr. Sebäni çuñňur ýürekden ynanylýan we boýun sunulýan gymmatlyk olaryň öz garşysyna ulanylýar. Muny aňlamak aňsat iş däl.

Türki halklar dinine bolan çuñňur hormat-sylagy, yslama bolan boýunsunujuylagy sebäpli köplenç özünü gorama, tankyt etme ukyplaryny ulanmaýar. Hasam beteri, Allanyň ady bilen aldaýanlara garşı aklyny ulanmaýar.

Allanyň ady bilen aldanmagyň döredýän ýykgyncylygyna ünsi çeken Gurhan bu duzaga düşmezlik we bu belany ýeňip geçmek iki wajyp meseläniň üstünde durup geçýär:

- 1). Aklyň işledilmegi;
- 2). Takwalyk bilen bir hatarda dindarlygyň adamlaryň arasynda artykmaçlyk hökmünde görülmeginiň öňüni almak.

Bu iki kömekçi buýruk ýatdan çykarylanda «Allanyň ady bilen aldanylmaň» emriniň netije bermegi mümkün däl. Haçanda akyl işlemelisi ýaly işläp, dindarlyk adamlaryň arasynda artykmaçlyk ýaly görülmekden aýrylsa, şonda köpçüligi Allanyň ady bilen aldamak duzaklarynyň perdesini syryp, aňyrsynda nämeleriň bardygyny görüp bolar. Perde sypyrlyp, aňyrsyndaky plan görülmese Allanyň ady bilen aldamak gutulgysyzdyr.

Allanyň ady bilen aldama zulmunyň aşylmagy üçin diňe esasy çäre däl, eýsem ýeke-täk çäre aklyň işletmekdir. Gurhan «Alla aklyny işletmeýänleriň üstüne şer ýagdyrar» (Ýunus süresi, 100) diýip, Allanyň ady bilen aldanma duýguçyllygynyň aşylmagy üçin hökmany suratda akly işletmegini gerekligini adamzadyň wyždanyna ýaňzydyp goýupdyr. Başga hiç hili delil bolmanda-da, diňe şu prinsip bilenem dünýewiligiň Gurhanyn talap eden esasy ýörelgelerinden biridigini subut etmäge ýeterlik bolsa gerek. Çünkü aklyň işjeň ýagdaýda sagdyn işläp durmagy üçin ilkinji nobatda dünýewilik gerek. Tersine bolan ýagdaýynda duýgy agdyklyk edýän din aklyň öňüni baglamagyň serişdesi hökmünde ulanylýar, ýagny köpçülük Allanyň ady bilen aldanýar.

Gurhan bilýän kömekçi güýçlerimiziň ulanylasmagyny emir edýändigine garamazdan, türki halklar muny ulanmaýar. Halkyň agramly bölegi yslamyň şular ýaly talabyň bardygyny bilenok. Sebäbi bu emirler Gurhanda bar. Türkler bolsa ýüzlerce ýylyň dowamında Gurhandan uzak tutuldy, ony okap, magnysyna düşümekden mahrum edildi. Türk halklaryň Gurhandan ýeke-täk tama edýän zady bar, olam bu kitaby arap elipbiýinde okamagy başartp «sogap» gazaňmak. Türk halklar Allanyň ady bilen aldama duzaklarynyň ussatlyk bilen gurnalan bu «sogap» oýunlarynyň toruna düşürilip, onuň uýyan dininiň Gurhan bilen baglanyşygy ep-esli derejede ýok edilipdir. Dinde Gurhanyň ýerini arap-emewi häkimiyet ideologiýasynyň kultlaşdyrylan şygarlary bilen yslama bap gelmeýän toslama adatlar doldurypdyr. Şeýle ýagdaýda Gurhanyň ündeýän zatlary türki halklaryň durmuşyna din hökmünde nädip girsin?!

Türkler hem edil beýleki birnäçe musulman halklar ýaly Ýakyn Gündogar despotizmleriniň bähbidine laýyklykda keramatlaşdyrylan buýruk lary dindir öydýär, şolara eýerýär.

Bu ýagdaýy diýseň gowy bilýän aldama metodlary dowamly dinimany ulanyp bize ýakynlaşýar. Türk halkyny turuwbaşdan elsiz-dilsiz hala getirip göwün islän wagty isledigiçe aldap sümüryär.

Türk halkynyň iň uly ejizligi – uýyan dinini galkynma we seljerip görme serişdesi däl-de, dymma, takdyra kaýyl bolma serişdesi hökmünde ullanýanlygydyr. Diňe türki halklaryň däl,

eýsem, ähli muslimanlaryň iň uly ejizliginiň birinjisi, belki-de şu bolsa gerek. Eger bu iň uly ejizligimiz bolmasa, Gurhan «Allanyň ady bilen aldanmaň!» duýduryşyny bermegi hökmäny hasaplarmydy?

Biziň günlerimizde adamzat we biziň jemgyýetimiz Allanyň ady bilen aldanmagyň iň kyn döwrüni başdan geçirýär. Bu, global we guramaçylykly «aldama sektorlarynyň» işjeň hereket edýän döwrüdir. Bu, «Dinsiz zulumlara garşy göreş» ady astynda dini perdelenip zulum etmegin döwrüdir. «Mukaddes» patentli bu zulum materialist zarbalardan ýaňa haly teň bolan jemgyýetleriň ýaralarynyň üstüne «Alla» diýip ýumrugyny inderýär.

Bu kitaby musulman türki halklara Allanyň ady bilen nähili aldanylýandyklaryny Gurhana esaslanyp düşündirmek islän ýönekeý bir möminiň eden kiçijik bir hyzmaty hökmünde kabul ediň. Size azajygam bolsa nepi degse awtory özünü bagtly saýar.

(Dowamy bar)...

Prof. dr. Yaşar Nury ÖZTÜRK,
Stambul, 2008 ý. Edebi makalalar